

HISTÒRIA DELS TRES TOMBS A ESPLUGUES.

No hi ha massa informació de les primeres festes de Tres Tombs a Esplugues, però tenim constància de que hi ha hagut principalment tres èpoques en que s'han celebrat.

La primera i més antiga, és la que acaba amb l'esclat de la guerra civil. La segona comença a la postguerra i acaba l'any 1959. La tercera és l'actual que s'inicia el 1996, amb la fundació ce la Colla dels Tres Tombs d'Esplugues.

De la primera, que es diu que va començar l'any 1904, (el Far, 3-3-1997), i en queda constància en algun periòdic com "El Eco del Llobregat" de Sant Feliu de Llobregat, on a la pàgina 7 del número del 30 de gener de 1929, ens explica *"ESPLUGAS: En esta población, la Agrupación de Carreteros, celebró con gran solemnidad la fiesta de su Santo Patron San Antonio Abad. En la Iglesia parroquial se cantó la misa del Santísimo Sacramento con acompañamiento de orquesta. A continuación se procedió a la bendición de las caballerías y acto seguido se organizó la comitiva de los "Tres Tombs". Por la tarde y noche se celebraron animados bailes en el salon Quirse, por la orquesta Antigua Catalana de Granollers"*.

Ens explica Mn. Esteve Carbonell, al seu llibre "Esplugues de Llobregat, Monografia Històrica" en el capítol dedicat a la Festa de Sant Antoni Abat: *"La devoció que el poble ha sentit per aquest sant ermità, és molt antiga, per tant, una de les festes més antigues que es celebren. S'ha tingut sempre com el patró del bestiar.*

Recordem com el diumenge abans de la diada, els joves administradors recorrien el poble recaptant cabals per a la festa. Cada any en aquest dia hi ha Ofici solemne, amb música i sermó, al qual el predicador explica als carreters, acostumats als crits i aldarulls, la vida i miracles del seu Patró. En aquest dia, tothom menja els populars borregos o panellets de Sant Antoni, que són repartits als fidels durant l'ofertori de l'Ofici. Acabat l'Ofici, té lloc la cerimònia de la benedicció dels animals.

El rector, amb capa pluvial, surt a la porta de l'església i beneeix tots els animals, des del cavall de casa rica, muls i mules, fins al ruc esquilat del més humil pagès. És típicament pintoresc veure a la

plaça de l'Església el banderer estirat i seriós, damunt un bon cavall apariat amb guarniments nous i cintes de colors, amb llaços repartits entre cap i cua, portant la bandera de seda amb la imatge de Sant Antoni de l'Associació de Carreters, que es custodia a la parròquia, és acompanyat dels cordonistes els quals sostenen els cordons de la bandera des del damunt del cavall que cavalquen. Acabada la cerimònia, es distribueixen panellets beneïts a cadascun dels animals allí presents i els administradors obsequien amb aquests panellets a tots els genets de la plaça i aquests corresponen amb almoines per a la festa. Tot el poble acudeix a presenciar aquesta cerimònia, i això dóna motiu perquè la gent menuda deixi d'anar a estudi. Després de la benedicció, desfilen els genets en comitiva pel carrer de l'Església, anant davant la cavalcada el banderer i cordonistes al pas doble i alegre d'una banda de música, cap a la plaça de Santa Magdalena, on es reuneixen per fer les curses de Tres Tombs per la carretera reial. Acabades les carreres es rifa un porc i un gros tortell de Sant Antoni, entre els socis, amb el fi de reunir cabals per a les despeses de la festa. Tots els pagesos fan un bon dinar, de gran festa, i per postres, els tradicionals panellets beneïts de Sant Antoni, amarats de vi ranci ..... Per la tarda i a la nit hi ha un animat i lluit ball d'associats amb orquestra. A algunes cases hi havia una capelleta de Sant Antoni, ben il·luminada i ornamentada d'heures i flors; l'estampa del mateix Sant era col·locada en la porta principal de l'estable”.

Mossèn Esteve Carbonell diu que la bandera era de seda vermella, amb la imatge de sant Antoni i pertanyia a la "Associació de Carreters d'Esplugues". Es sap però, que en un moment indeterminat i potser per discrepàncies entre carreters i pagesos, existia una altra associació, que també celebrava els Tres Tombs, possiblement seria "La Germandat Agrària de Sant Antoni Abat", fundada l'any 1912, que tingué molta força, sobretot durant els anys vint del segle passat, aquests tenien l'estendard de color blanc, ambdues banderes avui dia estan desaparegudes.

Existeix d'aquesta època, una col·lecció de fotografies dipositades a l'Arxiu Municipal, la Família Astals ens en cedí a la Colla, unes quantes, L'última festa celebrada va ser la de l'any 1936 i el banderer

fou Alfons Cuscó. Aquest any de 1936, la festa va estar organitzada per en Jesús Serra, Pere Sutorras i Josep Bosch.

La segona etapa, començà l'any 1942 i l'organitzà la "*Hermandad de Labradores y Ganaderos*", nom de l'antic "*Sindicat Agrícola*", que va confeccionar per la efemèride, una nova bandera de color vermell amb la imatge de Sant Antoni Abat. Aquest any i per aclamació, el banderer va ser Emili Salom, sorteiant-se els altres càrrecs.

La festa de l'any 1943 va comportar algunes pèrdues econòmiques i la "*Hermandad de Labradores y Ganaderos*", adduint que el seu patró era Sant Isidre, no va voler seguir organitzant-la i ho va deixar.

Pel Sant Antoni Abat de 1944 no hi havia res preparat, la setmana abans de la diada, mossèn Llorenç Castells engrescà a uns joves a organitzar la festa. Van ser en Jordi Serra, Macià Vilà, Francesc Sutorras, Josep Casellas, Emili Castells i Josep Cuscó, que formant-se en la comissió "*Administració de Sant Antoni Abat*", van buscar ajuda i col·laboració entre els veïns, per organitzar la festa. A partir d'aquell moment i fins que ho van deixar, uns quinze anys després, se les van enginyar per festejar i celebrar la festa cada any millor. Es trobaven pels voltants de Nadal i començaven a organitzar-se, parlant amb veïns, cercant recursos, contractant als músics, demanant la sala pel ball, engrescant als participants, tot perquè el dia de Sant Antoni estigués tot a punt i preparat. Per obtenir recursos i començar els preparatius, els membres de la comissió anaven personalment a visitar als veïns que tenien bestiar o que sabien podien estar més interessats, demanaven la voluntat, entre les cases de pagès, vaqués, carnissers i cansaladers. També es feia el sorteig d'un porc, amb el que s'acostumava a recollir unes 400 ptes. Amb aquesta nova empenta que s'havia iniciat, el Sindicat Agrícola, també hi col·laborava econòmicament, amb 250 ptes., per pagar l'ofici i el sermó. La Sra. Joaquina Carbonell, pagava el repicó de les campanes de la vigília i també el del dia de la Festa, repicó de campanes de vint minuts, tocant a festa, a les dotze del migdia.

Les festes no van comportar mai, un problema econòmic. Es pagaven les despeses i encara algun any va haver-hi beneficis. L'últim any, la festa es va fer, amb els guanys d'anys anteriors,

Tothom qui havia fet un donatiu o aportació, per petita que fos, rebia el dia de la festa, una bossa amb panellets, un tortell, una entrada pel ball de la tarda i una estampa, per posar darrera la porta de l'estable.

La Festa s'iniciava, quan la comissió anava a buscar al banderer a casa seva i caminant amb la bandera, anaven fins la parròquia on ja els esperaven les autoritats. Tot seguit començava l'ofici solemne, amb sermó i cantada dels goigs de Sant Antoni Abat. A l'acabar, a la plaça es beneïen les muntures, els participants i els animals de companyia, es repartien entre els assistents els borregos beneïts i començava la cavalcada presidida pel cos de bandera, la banda de música i tots els participants, vestits elegantment. Els cavalls que es guarnien i participaven a la festa, eren els mateixos que hi havia a cada casa, per treballar al camp. Els cavalls, engalanats amb plomalls, picarols, esquelles i campanes, amb el pelatge il·lustrat, la cua raspallada, les peülles pintades i amb la sella posada o simplement tirant del carro, no semblaven els mateixos.

A l'igual que els carros, que per aquest dia es netejaven i repintaven, les baranes i les rodes, embellides i enramades, amb fulles de palmera, flors naturals i garlandes de colors.

No es portava carro amb el sant i la llargària del recorregut només permetia realitzar un únic tomb.

Al passar per davant d'alguna casa de pagès, bodega o pastisseria, sempre hi havia alguna safata amb quelcom per menjar i un porró de moscatell a punt. Per la tarda vespre, el ball de gala amb orquestra, uns anys a Cal Quirze, d'altres a L'Avenç.

Cal dir que Els Tres Tombs van tenir molt èxit d'ençà que se'n van cuidar aquells joves d'organitzar-la. Qui volia ser banderer ho demanava a la comissió, pagant les despeses que pertocaven o el refrigeri corresponent. Si aquell any eren més d'un els que ho demanaven, llavors es feia un sorteig.

Ser el banderer, és una qüestió important, i qui ho volia ser, ho demanava per algun motiu especial, com podia ser que aquell any havia tornat del servei militar, es casava, o s'havia casat, tenia un fill o a vegades un nou cavall, etc. El recorregut més habitual era, sortint de l'església de santa Magdalena, pujar pel camí de la Creu, travessar per entre les cases del Raval de Sant Mateu, arribant a la casa d'en Josep Santacana (el Fillet), que va ser molts anys president del Sindicat de Pagesos, després pujant per la carretera, Laureà Miró, fins el carrer de l'Església.

En Josep Casellas, en els seus escrits ens explica: *“El diumenge abans de la festa, es feia un sorteig, entre els que volien ser banderers. Anys enrere, però, es feia una puja i s'anomenava banderer, al que donava més diners, mentre cremava una petita candela. Llavors l'elegit, era qui escollia el capità i els que portaven els cordons.*

Per la festa els animals anaven ben guarnits, amb mantes de vellut i passamaneria groga semblant d'or. A la cavalcada, anàvem a beneir i després fèiem el que se'n deia Tres Tombs, tots els cavalls en fila, fent una circumferència, passant tres vegades davant el portal de l'església. Després marxàvem a donar una volta pel poble, passant per casa del banderer, on hi trobàvem unes safates amb galetes i uns porrons amb vi moscatell. A vegades anàvem a l'Ajuntament a saludar al senyor batlle.

La festa de l'any 1946, tingué força repercussió i èxit. Les dones del poble, no havien participat mai a la cercavila, i aquest any un bon grup de dones, es van interessar per participar. Van ésser Dolors Nebot, Enriqueta Faura, Paquita Cortada, Magdalena Campreciós, Dolors Caraltó, Flora Galtés de Cal Gall

L'última festa d'aquesta època, la de l'any 1959, va ser sufragada amb el fons que existia a la caixa d'anys anteriors. Tothom que havia ajudat o contribuït a tirar la festa endavant, en anys anteriors, tenia el ball de franc i se li va donar un tortell i una bossa amb panellets, com a reconeixement i agraïment del seu compromís.

A partir dels anys 60 amb la decadència de l'agricultura, l'impuls industrial i la immigració obligà a deixar de celebrar-se la Festa. L'auge dels tractors i camionetes, va fer decaure la vida del pagès i del traginer tradicional, motivà que també la poca pagesia espluguina, s'industrialitzés poc a poc, deixant apartats els cavalls i les mules.

L'auge de la immigració, comportava la venda de terrenys agrícoles, per construir nous habitatges, va fer que l'Esplugues rural i agrícola tradicional, es convertís en una Esplugues, per una banda més industrial i per altra més dormitori de la ciutat de Barcelona, però no va perdre l'essència i els valors propis de pertànyer a un poble davant la gran ciutat.

La bandera va estar custodiada, primer al despatx del Sindicat de Pagesos i posteriorment al tancar-se aquest, a la casa del Sr. Josep Casellas i Vilà, que la cedí l'ant 1997 a la Colla dels Tres Tombs.

A partir de 1950 el diari local Crònica de la Vida d'Esplugues, en deixa constància de les Festes.

El 26 de gener del 1993, el programa Arrels d'Esplugues Televisió, presentat per M. Teresa Carbonell, entrevistà als Srs. Jordi Serra i Josep Casellas, per parlar de les festes dels Tres Tombs, que ells van explicar com es celebrava i els participants que hi havia, amb anècdotes i curiositats.

Al 1996, a la granja "Les Tres Tasses", es va celebrar una xerrada - col·loqui, en el que el tema van ser "Els Tres Tombs". On en Josep Casellas i Vilà, va fer esment dels seus records en l'organització de les Festes, quan ell en formava part de la "Comissió de Sant Antoni Abat".

El Grup d'Estudis també col·laborà, com avui, amb una xerrada precisament el 3 de març del 2001, dins el cicle "Els records de la gent gran", presentat per Roser Camps i Sutorras i Ma Teresa Carbonell i Castillo, on van entrevistar al Sr. Josep Casellas i Vilà per parlar dels Tres Tombs i els seus records. Entrevista inclosa a la Miscel·lània II publicada del Grup d'Estudis d'Esplugues

Antics banderers, cordonistes i capitans de bandera

Extret de fotografies antigues, dipositades a l'Arxiu Municipal, i de les revistes de *Vida d'Esplugas*, hem recollit els noms de persones que havien format part del cos de bandera en diversos anys,

Joan Campreciós, Jordi Portillo, Josep Casellas, Macià Vilà, Jordi Serra, Josep i Alfons Cuscó, Emili Castells, Francesc Sutorras, Ferran Gelabert, Joan Aviñó, Francisco Soriano, Vicenç Canut, Gabriel Casellas, Quimo Mañes, Jaume Tobias, Josep Foix, Emili Salom, Antoni Bosch, la família de Gaietà Faura, Josep Santacana, Daniel Castells, Josep Batet, Joan Roca, Isidre Albis, Jesús Lerio, Miquel Camps, Octavi Granell, etc.

El senyor Antoni Nebot, llogava un brec al senyor Balañá, que acompanyava la festa amb la família i amics.

En aquesta època algun any el brec portava la bandera, ja que no hi havia hagut banderer que ho volgués ser-ho. El brec feia ressaltar molt la Festa, en mig dels carros de pagès, tirat per sis cavalls negres engalanats, amb més de cent picarols que dringaven al seu pas.

Alguns anys una banda de músics, caminant al davant de la rua, amenitzava la festa.